

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 5.3.2008
COM(2008) 127 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE
EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU**

Zahodni Balkan: okrepitev evropske perspektive

{SEC(2008) 288}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Zahodni Balkan: okrepitev evropske perspektive

I. UVOD

Države zahodnega Balkana¹ so se v zadnjih dveh letih približale k EU. To odseva napredek pri reformah ter izpolnjevanju meril in pogojev², ki je sicer različen. Storjeni so bili tudi pomembni koraki v zvezi z regionalnim sodelovanjem. Kljub temu pa so države zahodnega Balkana v letu 2008 pred številnimi izzivi, ki bi lahko imeli daljnosežne posledice za njihovo varnost, stabilnost in blaginjo.

Zaradi potrebe po razrešitvi položaja Kosova se je pozornost usmerila na to regijo in njene povezave z Evropsko unijo. Glede na sedanje razmere je pomembno ohraniti mir in stabilnost regije. To je mogoče najbolje doseči z nadaljnjo okrepitvijo perspektive EU, da postane čim vidnejša in jasnejša za vse prebivalce regije. Potrebno je se tudi konstruktivno sodelovanje političnih voditeljev v celotni regiji.

Javno mnenje na zahodnem Balkanu v veliki meri podpira vključevanje v EU. Vse vlade so se zavezale k temu cilju in izvajajo reforme. Vendar so si družbe glede številnih ključnih vprašanj, povezanih s soobstojem in vključevanjem različnih skupnosti ter v nekaterih primerih z ustavno reformo, še vedno neenotne. Za dosego soglasja glede teh vprašanj so potrebna nadaljnja prizadevanja, da bi preprečili škodljive izbruhe nacionalizma ter pospešili izvajanje potrebnih političnih in gospodarskih reform.

V interesu Evropske unije in Evrope kot celote je, da se v tej regiji čim hitreje izvede politična in gospodarska reforma, doseže sprava med ljudmi ter napredek pri približevanju k EU. EU zato mobilizira vse razpoložljive instrumente politik, da bi podprla dosego teh ciljev. Komisija daje posebno prednost podpori za okrepitev pravne države, dobrega vodenja države, pravosodne in upravne reforme ter razvoja civilne družbe.

Evropski svet je decembra 2007 ponovno potrdil, da „je prihodnost zahodnega Balkana v Evropski uniji“. Razglasil je svojo pripravljenost, da stori korak naprej v predpristopnem procesu in celo ta postopek pospeši, če to upravičujejo prizadevanja posamezne države partnerice. Svet je februarja 2008 ponovno poudaril svojo zavezo popolni in učinkoviti podpori evropske perspektive za zahodni Balkan. Komisijo je pozval, naj z uporabo instrumentov Skupnosti spodbudi gospodarski in politični razvoj ter širši regiji predlaga konkretne ukrepe za doseg napredka v tej smeri.

¹ Albanija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, Črna gora in Srbija kot tudi Kosovo v skladu z Resolucijo 1244/99 VSZN.

² Komisija je o doseženem napredku v državah kandidatkah in potencialnih državah kandidatkah poročala v svojih strateških dokumentih o širitvi iz leta 2006 in 2007 – COM(2006) 649, 8.11.2006, in COM(2007) 663, 6.11.2007.

EU si bo še naprej prizadevala, da bodo možnosti za članstvo za državljane držav zahodnega Balkana vidne in jasne. Zato mora biti EU v ta namen pripravljena pospešiti predpristopne priprave z vsemi državami v regiji, če izpolnjujejo potrebne pogoje. Napredek vsake države v zvezi s približevanjem k EU temelji na rezultatih, in sicer na zaslugah in uspehih pri izvajanju prednostnih nalog reforme.

Leta 2008 bodo glavno odgovornost za spodbujanje regionalnega sodelovanja prevzele partnerice na zahodnem Balkanu, zlasti preko Sveta za regionalno sodelovanje. Pomembno je, da regionalno sodelovanje prinese koristi za državljane.

Številni regionalni partnerji še niso rešili dvostranskih vprašanj s svojimi sosedi. Komisija poziva vse zadevne strani, da obnovijo svoja prizadevanja in najdejo vzajemno sprejemljive rešitve za takšne probleme. Dobri sosedski odnosi in regionalno sodelovanje ostajajo ključni elementi za napredek v smeri članstva v EU.

Komisija podpira prizadevanja držav zahodnega Balkana za reformo in regionalno sodelovanje z instrumentom za predpristopno pomoč. Sprejela je novo pobudo na področju koordinacije donatorjev, ki vključuje mednarodne finančne institucije in dvostranske donatorje. Namen tega je zbrati najvišji možni znesek podpore za potrebe modernizacije in razvoja regije z zbiranjem donacij in zagotavljanjem posojil.

Namen tega sporočila je ponovno poudariti zavezo EU k evropski perspektivi zahodnega Balkana in nakazati pot, da se doseže napredek regije pri približevanju k EU. To sporočilo nadgrajuje Solunsko agendo in Sporočilo iz Salzburga v skladu s strateškim dokumentom Komisije o širitvi iz novembra 2007. Določa nove pobude za spodbujanje osebnih stikov, ki zajemajo področja, kot so liberalizacija vizumskega režima in štipendije, za razvoj civilne družbe ter okrepitev gospodarskega in socialnega razvoja regije. Sporočilo zagotavlja tudi strnjeno analizo razmer za vsako partnerico glede na razvoj od predstavitve zadnjih poročil o napredku novembra 2007³.

Odločitev sedanjega predsedstva Sveta, da 28. marca na Brdu (Slovenija) skliče ministrsko srečanje z državami zahodnega Balkana, prihaja ob posebej primernem času. To sporočilo zagotavlja podlago za razpravo na tem srečanju.

Svet je pozvan, naj spodbudi ukrepe, določene v tem dokumentu, in podpre njihovo izvajanje.

II. DOSEŽEN NAPREDEK IN POT NAPREJ

1. Približevanje k EU in okrepitev regionalnega sodelovanja

Približevanje k EU pomeni izpolnjevanje meril in pogojev na vsaki stopnji. Ti se nanašajo na kopenhavnska merila za članstvo in stabilizacijsko-pridružitveni proces, vključno z regionalnim sodelovanjem, dobrimi sosedskimi odnosi in polnim sodelovanjem z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Države zahodnega Balkana morajo učinkovito obravnavati prednostne naloge, določene v njihovih partnerstvih za pristop ali evropskih partnerstvih. Hitrost napredka posamezne države je odvisna od njenih dosežkov v zvezi s tem.

³ Poročilo zajema ključne spremembe iz evropske in regionalne agende za zahodni Balkan s poudarkom na novih pobudah. Popolnejši seznam je na voljo v spremnem dokumentu SEC(2008) 288. Zajeto je dveletno obdobje od zasedanja v Salzburgu marca 2006.

Nadaljnji koraki na poti do morebitnega članstva v EU

Pristopna pogajanja s **Hrvaško** napredujejo: po dokončanju postopka pregleda oktobra 2006 je bilo odprtih šestnajst pogajanj o poglavjih, dve pa sta bili začasno zaprti do februarja 2008. Napredek Hrvaške nakazuje možnosti članstva drugim državam zahodnega Balkana, ko bodo izpolnile potrebne pogoje.

Če bo vlada poskrbela, da bodo merila in drugi pogoji izpolnjeni, je v naslednjem letu mogoče v pristopnih pogajanjih s Hrvaško pričakovati znaten napredek. Da bi bilo za Hrvaško leto 2008 odločilno glede pristopnega procesa, mora država doseči nadaljnji napredek pri pravosodni in upravni reformi, boju proti korupciji, varstvu pravic manjšin in vračanju beguncev, kot tudi nadaljnjem prestrukturiranju ladjedelniškega sektorja. Hrvaška mora nameniti večjo pozornost tudi reševanju odprtih vprašanj s svojimi sosedomi. Zlasti mora brez odlašanja in v skladu s Sklepi Sveta iz februarja 2008 rešiti vprašanje zaščitne ekološko-ribolovne cone.

Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji je bil decembra 2005 odobren status države kandidatke. Čeprav so reforme v zadnjih dveh letih na splošno potekale počasi, je mogoče v zadnjem času opaziti napredek.

Zaradi izboljšane sodelovanja med političnimi strankami ter med predsednikom vlade in predsednikom države je bilo okrepljeno soglasje glede reform, povezanih z EU. To vključuje imenovanje članov sodnega sveta s strani Parlamenta ter sprejetje zakonov o javnem tožilstvu, o svetu javnih tožilcev in o sestavi odbora za odnose med etničnimi skupinami. Napredek je bil dosežen tudi glede policijske reforme in decentralizacije.

Zagotavljanje dobrih sosedskih odnosov ter iskanje vzajemno sprejemljivih rešitev na podlagi pogajanj za nerešena vprašanja s sosedomi v skladu s sklepi Sveta iz decembra 2007 sta še vedno ključnega pomena.

V partnerstvu za pristop, ki ga je Svet sprejel 18. februarja 2008⁴, je navedenih osem ključnih prednostnih nalog za napredek v pristopnem procesu Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije. Te zajemajo pravilno izvajanje vseh zavez v okviru SPS, dialog med političnimi strankami, izvajanje zakona o policiji in protikorupcijske zakonodaje, reformo pravosodja in javne uprave kot tudi ukrepe v politiki zaposlovanja in ukrepe za okrepitev poslovnega okolja.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija mora izpolniti te ključne prednostne naloge in tako pokazati pripravljenost na začetek pristopnih pogajanj. Komisija meni, da je z ustrežno politično voljo in medstrankarskim sodelovanjem v letu 2008 mogoče doseči potrebni napredek. Komisija bo ocenila te ključne prednostne naloge kot merila v svojem rednem jesenskem poročilu. Priporočilo o začetku pristopnih pogajanj bo odvisno od doseženih rezultatov.

⁴ Še ni objavljen v *Uradnem listu Evropske unije*.

Ključni mejniki so bili doseženi tudi s sklenitvijo *stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov (SPS)* z drugimi državami v regiji. Z Albanijo je bil sporazum podpisan junija 2006, s Črno goro pa oktobra 2007⁵; trgovinske določbe v okviru zadevnih začasnih sporazumov so že začele veljati. Komisija spodbuja države članice, naj hitro ratificirajo te SPS, da bodo čim prej začeli veljati. SPS s Srbijo je Komisija parafirala novembra in decembra 2007, z Bosno in Hercegovino pa decembra 2007. Ta sporazuma bosta podpisana, ko bosta Srbija ter Bosna in Hercegovina izpolnili potrebne pogoje. Ključni element za korak naprej vsake države na poti k članstvu so zadovoljivi dosežki, zlasti pri izvajanju obveznosti iz SPS, vključno s trgovinskimi določbami.

Albanija še naprej dosega napredek z reformami in približevanjem k standardom EU. Uspešno izvaja svoj začasni sporazum v okviru SPS in kaže dobre rezultate. Albanija je ohranila uravnoteženo stališče glede vprašanja Kosova ter s tem prispevala k regionalni stabilnosti.

Politični voditelji v Albaniji so se zavezali, da si bodo prizadevali za konstruktiven odnos glede ključnih reform. Volilna reforma, zlasti ob prihajajočih parlamentarnih volitvah leta 2009, krepitev pravne države, reforma pravosodnega sistema ter boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu so ključnega pomena. Izboljšano ozračje v parlamentu bo prispevalo k napredku glede takšnih vprašanj.

Albanija bo še naprej razvijala svoje odnose z EU, če bo ohranila zadovoljivo izvajanje SPS, zagotovila, da bodo volitve potekale povsem v skladu z mednarodnimi standardi, in nadalje okrepila pravno državo. Pomembna bo tudi okrepitev poslovnega okolja in konkurenčnosti gospodarstva.

Črna gora je storila pomemben korak naprej od razglasitve neodvisnosti junija 2006. Črna gora je bila zelo dejavna pri krepitvi svojih institucionalnih in pravnih zmogljivosti. Sprejetje ustave in podpis SPS sta bila pomembna koraka za Črno goro in njene odnose z EU.

Ustava Črne gore je v veliki meri skladna z evropskimi standardi. Zagotavlja zadovoljiv splošen okvir za pravosodje, človekove pravice in pravice manjšin. Vendar se od Črne gore pričakuje, da bo pospešila priprave za izvajanje tega okvira. V celoti je treba spoštovati načeli neodvisnosti in odgovornosti sodstva. Okrepiti je treba prizadevanja za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Nadaljevanje upravne reforme in okrepitev upravne zmogljivosti sta ključna izziva za Črno goro.

Poleg tega bo Črna gora v prihajajočem obdobju potrebovala širše soglasje glede vprašanj oblikovanja države in doseči bo morala nadaljnji napredek pri izvajanju agende evropskega vključevanja. K temu bodo prispevale predsedniške volitve, ki bodo aprila 2008.

Soglasna ratifikacija SPS je pokazala široko podporo v državi za evropsko prihodnost. Izvajanje začasnega sporazuma in nadgradnja priprav za izvajanje SPS po ratifikaciji sta bistvena za nadaljnji razvoj odnosov Črne gore z EU. Pomembna bo tudi okrepitev makroekonomske stabilnosti in poslovnega okolja.

⁵ SPS z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo velja od leta 2004, s Hrvaško pa od leta 2005.

Bosna in Hercegovina si še naprej prizadeva za napredek pri uresničevanju agende evropskega vključevanja. Politični voditelji so se oktobra 2007 zavezali k izvedbi reforme policije in pospežitvi agende za celovito reformo, da se ustvarijo pogoji za podpis SPS („Mostarska deklaracija“).

Nadaljuje se sodelovanje z MKSJ, ki je zdaj na splošno zadovoljivo. Po sprejetju novih delovnih postopkov je delovanje državnih institucij do določene mere izboljšano. Na podlagi teh sprememb je bil 4. decembra 2007 parafiran SPS. Če želi Bosna in Hercegovina prevzeti polno odgovornost za vodenje države in pospešiti agendo reforme, morajo voditelji države znatno okrepiti svoja prizadevanja. Svet za uresničevanje miru je februarja 2008 sprejel odločitev, da odloži zaprtje Urada visokega predstavnika.

Organi Bosne in Hercegovine morajo zdaj sprejeti zakonodajo na državni ravni o policiji in obravnavati druge ključne prednostne naloge. Komisija meni, da bi Bosna in Hercegovina z zadostno politično voljo lahko kmalu izpolnila pogoje za podpis SPS. Bosna in Hercegovina potrebuje delujoče in učinkovite institucije, ki so se sposobne spoprijemati z izzivi evropske integracije.

Srbija ima ključno vlogo v regiji z gospodarskega in političnega stališča. Srbija je prav tako pomembna za stabilnost v regiji, ki bi imela koristi od stabilne in uspešne Srbije, v celoti vključene v družino evropskih narodov. Srbija se trenutno sooča s strateškimi odločitvami glede svoje prihodnosti. Predsedniške volitve, ki so bile februarja 2008, so potrdile evropska prizadevanja Srbije.

EU se je strinjala z ustanovitvijo projektne skupine, ki bo proučila načine za zagotavljanje hitrega napredka in si prizadevala za podpis SPS s Srbijo takoj, ko bodo storjeni potrebni koraki. Komisija ostaja prepričana, da bo SPS prinesel koristi Srbiji in EU ter bo imel pozitivne učinke na regijo.

Regionalno sodelovanje in dobri sosedski odnosi so v tem trenutku pomembnejši kot kadar koli prej, da bi Srbija in regija kot celota lahko nadaljevali pot proti EU.

Napredek Srbije na poti k EU, vključno s statusom kandidatke, je mogoče pospešiti, kot je navedel Evropski svet 14. decembra 2007. Komisija poziva Srbijo, naj ponovno potrdi svojo zavezo za poglobitev odnosov z Evropsko unijo.

Kosovo ob upoštevanju statusnih sprememb

Kosovska skupščina je 17. februarja sprejela resolucijo, s katero je Kosovo razglasila za neodvisno. Svet je na svojem zasedanju 18. februarja navedel, da se je Kosovo z resolucijo zavezalo k načelom demokracije in enakosti vseh svojih državljanov, zaščititi Srbov in drugih manjšin ter varstvu kulturne in verske dediščine kot tudi mednarodnemu nadzoru.

Svet je navedel, da se bodo vse države članice o svojih odnosih s Kosovom odločile v skladu z nacionalno prakso in mednarodnim pravom. Poudaril je, da je Kosovo primer *sui generis*, ki ne zbuja dvomov glede načel suverenosti in ozemeljske celovitosti, Ustanovne listine ZN in resolucij Varnostnega sveta kot tudi glede Helsinške sklepne listine. Strinjal se je tudi s stalno prisotnostjo mednarodne skupnosti na podlagi Resolucije 1244 Varnostnega sveta ZN. Svet je ponovno poudaril pripravljenost EU, da prevzame ključno vlogo pri krepitvi stabilnosti v regiji.

Komisija v skladu s sklepi Sveta meni, da je pomembno, da Beograd in Priština spoštujeta svoje predhodne zaveze in se vzdržita dejavnosti ali izjav, ki bi lahko ogrozile varnostne razmere.

Komisija pozdravlja dejstvo, da je Svet ponovno potrdil zavezo, da bo v celoti in učinkovito podprl evropsko perspektivo za zahodni Balkan, in pozval Komisijo, naj uporabi instrumente Skupnosti za spodbujanje gospodarskega in političnega razvoja ter širši regiji predlaga konkretne ukrepe za napredek v tej smeri.

EU bo podprla prihodnji razvoj Kosova z mednarodno civilno misijo, ki jo bo vodil posebni predstavnik EU, misijo EVOP za pravno državo ter z znatno podporo za gospodarski in politični razvoj.

EU je 4. februarja sprejela skupni ukrep za napotitev misije EVOP (EULEX Kosovo) in imenovala posebnega predstavnika EU. Misija bo vključevala policiste, sodnike, tožilce in carinike, da bi organom Kosova pomagali pri ohranjanju pravne države.

Glavni izzivi za Kosovo vključujejo okrepitev pravne države, zlasti pravosodja, boj proti organiziranemu kriminalu in korupciji, podpiranje gospodarskega razvoja in ustvarjanje delovnih mest, izboljšanje pogojev za vračanje beguncev in manjšine ter okrepitev dialoga in sprave med skupnostmi. Višina skupne pomoči EU za Kosovo je ocenjena na več kot 1 milijardo EUR za obdobje 2007–2010, zajema pa pomoč za politični in gospodarski razvoj Kosova ter financiranje prispevka EU za prisotnost mednarodne skupnosti na Kosovu.

Kosovo je doseglo nadaljnji napredek k demokraciji in večetni družbi. Splošne volitve novembra 2007 so bile svobodne in poštene ter v veliki meri skladne z mednarodnimi standardi. Nova koalicijska vlada vključuje ministre iz srbske in turške skupnosti, zavezala pa se je k skrbi za blaginjo manjšin, zlasti kosovskih Srbov. Vlada je poudarila tudi pomembnost izvajanja reform v skladu z evropsko agendo.

Kosovo ima, tako kot celoten zahodni Balkan, jasno in oprijemljivo perspektivo EU. Kosovo sodeluje v rednem dialogu s Komisijo glede reform in zagotovljeno je redno spremljanje napredka. Komisija bo okrepila svojo podporo za izgradnjo institucij in razvoj ter organizirala donatorsko konferenco z namenom zbiranja sredstev za najnujnejše potrebe Kosova. Prizadevala si bo tudi za spodbujanje osebnih stikov in vključitev Kosova v regionalno sodelovanje.

Napredek glede regionalnega sodelovanja – novi Svet za regionalno sodelovanje⁶

Na področju *regionalnega sodelovanja* so države jugovzhodne Evrope s prevzemanjem večje odgovornosti v procesu dosegle znaten napredek. Prehod s Pakta stabilnosti na okvir sodelovanja z večjo regionalno udeležbo, ki se je začel na zagrebškem vrhu Procesu sodelovanja v jugovzhodni Evropi (SEECP) maja 2007, je bil v veliki meri dokončan februarja 2008. Novi okvir deluje pod političnim vodstvom SEECP in vključuje nedavno vzpostavljeni Svet za regionalno sodelovanje (SRS). Imenovan je bil generalni sekretar Sveta in sekretariat s sedežem v Sarajevu je začel delovati januarja 2008. Kmalu bo vzpostavljen urad za zvezo v Bruslju. Sekretariat sofinancirajo države v regiji, Komisija in drugi mednarodni donatorji. EU ima predstavnika v Odboru SRS.

⁶ Posebne sektorske regionalne dejavnosti, ki vključujejo področja trgovine, energetike in prometa, so navedene v naslednjih poglavjih.

SRS bo gradil na dosežkih Pakta stabilnosti, ki je od 1999 do 2007 zagotavljal neprecenljivo spodbudo za regionalne dejavnosti in koordinacijo donatorjev v jugovzhodni Evropi. To delo bo nadaljeval z racionalizirano vrsto pobud in projektov. Komisija bo zagotovila podporo SRS, države v regiji, države članice in druge donatorje pa poziva, naj prispevajo.

2. Osebni stiki, seznanjanje ljudi z EU

Spodbujanje osebnih stikov med zahodnim Balkanom in EU je bistveno: državljani iz regije pridobijo boljše znanje o Evropski uniji, njenih vrednotah in pravilih ter načinu življenja. Stiki med ljudmi iz držav zahodnega Balkana pripomorejo k spravi. Evropski svet je poudaril pomembnost osebnih stikov in Komisijo pozval, naj sprejme pobude za njihovo spodbujanje, zlasti na področjih vizumov in štipendij⁷.

Potovanja brez vizumov

Potovanja v EU brez vizumov so bistvenega pomena za ljudi iz zahodnega Balkana. Državljeni držav zahodnega Balkana, z izjemo Hrvaške, še vedno potrebujejo vizume za vstop v EU. Vzpostavitev režima potovanj brez vizumov je del priprav za članstvo v EU, ki pomeni tudi vključitev v schengensko območje v prihodnosti. Hkrati pa je treba v procesu približevanja k liberalizaciji potovanj upoštevati notranjo varnost in migracijske interese EU. Ti koraki so tako pogojeni s potrebnimi reformami v državah zahodnega Balkana.

Kot prvi korak k liberalizaciji vizumov je Komisija z državami zahodnega Balkana zaključila pogajanja glede sporazumov o *poenostavitvi vizumskih postopkov*. Ti so bili podpisani septembra 2007 in začeli veljati 1. januarja 2008. Sporazumi so bistveno izboljšali pogoje za pridobitev vizumov za potovanja v EU: določajo nižjo vizumsko takso (35 EUR namesto 60 EUR) in iz te takse izvzemajo široko kategorijo oseb. Določajo roke za izdajanje vizumov (običajno 10 dni) ter poenostavljajo in razjasnjujejo postopke za izdajanje vizumov za določene kategorije ljudi. Sporazumi o poenostavitvi so povezani s sporazumi o ponovnem sprejemu, za katere so pogajanja in sprejetje potekali vzporedno⁸, ter z uvedbo biometričnih podatkov.

Države zahodnega Balkana in države članice morajo zagotoviti pravilno izvajanje sporazumov o poenostavitvi vizumskih postopkov in sporazumov o ponovnem sprejemu. Za spremljanje izvajanja bodo vzpostavljeni skupni odbori, ki se bodo sestali spomladi 2008. Ti odbori bodo sprejeli smernice za konzulate držav članic, da se zagotovi enaka uporaba sporazumov.

V skladu s Solunsko agendo in sklepi Sveta (GAERC) iz junija 2007 se Komisija pripravlja na *liberalizacijo vizumov* z državami zahodnega Balkana. Komisija je v svojem strateškem dokumentu o širitvi iz novembra 2007 razglasila svojo namero za začetek dialoga z vsemi državami, da se določijo časovni načrti o pogojih, ki jih je treba izpolniti za opustitev vizumske obveznosti.

⁷ Solunska agenda iz junija 2003 in novejši sklepi Evropskega sveta iz decembra 2006 ter sklepi GAERC iz junija 2007, decembra 2007 in januarja 2008.

⁸ Sporazum o ponovnem sprejemu z Albanijo velja od maja 2006.

Svet je v svojih sklepih z 28. januarja 2008 pozdravil namero Evropske komisije, da kmalu sproži dialog o vizumih z vsemi državami iz te regije. Izrazil je pripravljenost za nadaljnjo obravnavo tega vprašanja na podlagi tega sporočila, da se opredeli natančen časovni načrt z jasnimi merili, ki jih morajo izpolniti vse države v regiji za postopno približevanje k liberalizaciji vizumov.

Komisija je januarja začela dialoge o liberalizaciji s Srbijo, februarja pa z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. Pogovori z Albanijo se bodo začeli v začetku marca. Naslednja bo Bosna in Hercegovina.

Komisija bo oblikovala časovne načrte v posvetovanju s Svetom. Države zahodnega Balkana bodo v zvezi s tem posredovale povratne informacije. Časovni načrti bodo zajemali štiri vrste vprašanj: varnost dokumentov, nezakonite migracije, javni red in varnost ter zunanje odnose. Časovni načrti bodo oblikovani za vsako državo posebej, da bo ta lahko usmerila prizadevanja glede reforme in izpolnila zahteve EU. Komisija namerava po sprožitvi pogovora s posamezno državo čim prej dokončno oblikovati časovni okvir, da se bodo potrebne reforme začele čim prej izvajati.

Hitrost približevanja k liberalizaciji vizumov bo odvisna od napredka posamezne države pri izpolnjevanju meril. V celotnem procesu bodo upoštevani tudi zmožnost držav za zagotovitev pravnega in učinkovitega izvajanja poenostavitve vizumskega postopka ter sporazumi o ponovnem sprejemu. Komisija bo zagotovila finančno in tehnično pomoč za izvajanje časovnih načrtov.

Komisija in Svet bosta pozorno spremljala napredek zadevnih reform. Ko bodo izpolnjeni pogoji za vsako državo, bo Komisija predlagala Svetu, da opusti zadevne vizumske obveznosti s spremembo Uredbe Sveta št. 539/2001⁹.

Več štipendij za študente iz zahodnega Balkana

Komisija zagotavlja vse večje število štipendij za študente iz zahodnega Balkana v okviru programa *Erasmus Mundus*: 100 štipendij za šolsko leto 2007/2008 za študente podiplomskega študija, ki vpišejo magisterij („okno zahodnega Balkana“), in do 500 štipendij za šolsko leto 2008/2009 za študente na vseh stopnjah ali akademsko osebje (v okviru „okna za zunanje sodelovanje“). Skupnost je za te dejavnosti letno namenila do 10 milijonov EUR.

Po zasedanju Sveta 28. januarja 2008 namerava Komisija podvojiti to letno dodelitev, s čimer bi omogočila, da bi lahko več sto dodatnih študentov prejelo štipendijo za šolsko leto 2009/2010.

Komisija poziva države članice, naj povečajo število štipendij, odobrenih v skladu z njihovimi *dvostranskimi štipendijskimi programi*, za študente zahodnega Balkana.

⁹ Uredba Sveta (ES) št. 539/2001 z dne 15. marca 2001 o seznamu tretjih držav, katerih državljani morajo pri prehodu zunanjih meja imeti vizume, in držav, katerih državljani so oproščeni te zahteve (UL L 81, 21.3.2001).

Sodelovanje v programih in agencijah Skupnosti

Države kandidatke in potencialne države kandidatke lahko sodelujejo v *programih Skupnosti* na podlagi okvirnih sporazumov. Sodelovanje v teh programih je pomemben način za spodbujanje integracije, sodelovanja in razvoja politik. Skupnost zagotavlja podporo in v nekaterih primerih ugodne pogoje za njihovo sodelovanje.

Komisija tesno sodeluje z državami v regiji, da bi ugotovila, za katere programe Skupnosti obstaja ta interes in zmogljivost, ter po potrebi pripravila udeleženske na sodelovanje. Večina držav zahodnega Balkana je od leta 2007 pridruženih k 7. okvirnemu programu za raziskave in razvoj; nekatere sodelujejo tudi v programih „Kultura“, „Progress“, „Konkurenca in inovacije“, „Carina“ in „Fiscalis“. V obdobju 2008/2009 bodo za več držav zahodnega Balkana odprti še drugi programi.

Države zahodnega Balkana lahko sodelujejo tudi v *agencijah Skupnosti* na podlagi posameznega primera. Priprave za sodelovanje v določenih agencijah že potekajo, zlasti za Hrvaško in Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo. Številne agencije Skupnosti prejemajo podporo iz instrumentov IPA, da bi se pripravile na sodelovanje držav zahodnega Balkana.

Komisija bo leta 2008 sprejela sporočilo, s katerim bodo potencialne države kandidatke sodelovale v programih Skupnosti pod enakimi pogoji kot države kandidatke, med drugim tudi glede deleža sofinanciranja Skupnosti za njihovo sodelovanje, ki bo zvišan (s 75 na 90 %).

Druge dejavnosti na področjih znanosti in raziskav, izobraževanja, kulture, mladih in medijev

Sodelovanje z EU in znotraj zahodnega Balkana na področju *znanosti in raziskav* se krepi. Države zahodnega Balkana se vse bolj vključujejo v dejavnosti v zvezi z raziskavami iz 7. okvirnega programa za raziskave in razvoj: število projektov, predloženih iz regije, se je znatno povečalo in vzpostavljeni so bili novi instrumenti sodelovanja za zahodni Balkan (Inco.net).

Države zahodnega Balkana s podporo Komisije, oblikujejo integrirano politiko na področju raziskav v skladu z Evropskim raziskovalnim prostorom. Znanstvenikom iz zahodnega Balkana je bil odprt dostop do dejavnosti Skupnega raziskovalnega centra. „Krmilna ploščad o raziskavah za zahodni Balkan“, ki vključuje vse zainteresirane strani in katere namen je okrepitev raziskovalne zmogljivosti v regiji, je bila sprožena junija 2006 in se od takrat sestaja dvakrat letno.

Dejavnosti na področju *izobraževanja in kulture* na zahodnem Balkanu podpirajo razvoj človeških virov in prispevajo k spravi. Vključujejo oblikovanje Pobude za reformo izobraževalnega sistema v jugovzhodni Evropi leta 2007 in delo Evropske fundacije za usposabljanje v regiji. V okviru programa *Tempus* poteka razširjeno sodelovanje med akademskimi institucijami z zahodnega Balkana in državami članicami EU na področju visokošolskega izobraževanja. Skupna letna podpora Skupnosti za zahodni Balkan v okviru tega programa znaša 20 milijonov EUR.

Maja bo v Ljubljani v okviru leta 2008 kot evropskega leta medkulturnega dialoga potekala konferenca z naslovom „Kulturne politike in prakse v zunanjih odnosih EU“. Osredotočala se bo predvsem na zahodni Balkan. Komisija skupaj s Svetom Evrope izvaja regionalni program za varstvo *kulturne dediščine* v jugovzhodni Evropi, ki do danes zajema 177 stavb in krajev.

Komisija sodeluje tudi pri *reformi medijev* in spodbuja s tem povezane pobude. Junija 2008 bo v Istanbulu konferenca o radioteleviziji.

Podpora za *dejavnosti mladih* na zahodnem Balkanu (izmenjave mladih, projekti evropske prostovoljne službe, usposabljanje in povezovanje) je zagotovljena preko posebnega „okna“ akcijskega programa EU „Mladi“. Te dejavnosti, ki so se začele izvajati leta 2007, se bodo v letu 2008 nadalje razvijale.

Čezmejno sodelovanje

Čezmejno sodelovanje pomaga pri spravi in vzpostavitvi dobrih sosedskih odnosov, hkrati pa olajšuje vključevanje držav upravičenk v EU. To je zlasti pomembno v regiji, ki je bila v bližnji preteklosti zaznamovana s konflikti. Programi čezmejnega sodelovanja podpirajo osebne stike z vključevanjem lokalnih zainteresiranih strani v skupne dejavnosti in z nudenjem podpore za razvoj čezmejnih naložb.

Pomoč Skupnosti za čezmejno sodelovanje na zahodnem Balkanu v okviru IPA je bila razširjena, da bi poleg tistih držav zahodnega Balkana, ki mejijo na države članice EU, zajela tudi meje med ostalimi državami zahodnega Balkana. Ta pomoč bo skupno znašala okrog 50 milijonov EUR letno za obdobje 2007–2011 in je bila znatno povečana v primerjavi z letnim povprečjem v višini 20 milijonov EUR za obdobje 2004–2006.

3. Razvoj civilne družbe in dialog z njo – nov mehanizem civilne družbe

Civilna družba je bistven element demokratičnega javnega življenja. Njena dejavna udeležba v procesu politične, socialne in gospodarske reforme v zahodnem Balkanu krepi demokracijo in spravo. Kljub nekaterim pozitivnim korakom so organizacije civilne družbe še vedno šibke in potrebujejo usposabljanje za prilagoditev sedanjim razmeram. Zato je pomembno ustvariti pogoje, ki bodo prispevali k nadaljnjemu razvoju njihovih dejavnosti.

Pomoč EU za razvoj civilne družne in vzpostavitev dialoga z njo na zahodnem Balkanu je bila zagotovljena v okviru predhodnih instrumentov, posebna pozornost pa ji bo namenjena v okviru IPA. Podporo so prejele številne organizacije, zlasti na področjih medetničnih odnosov, varstva pravic manjšin (vključno z Romi), zmanjšanja revščine, varstva okolja in družbenega razvoja.

Skupna podpora, namenjena civilni družbi na zahodnem Balkanu v okviru nacionalnih in regionalnih programov, je za obdobje 2005–2007 znašala 27 milijonov EUR. Dodatna pomoč je zagotovljena v okviru programov čezmejnega sodelovanja in tudi v okviru evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice (EIDHR)¹⁰.

¹⁰ Skupni znesek pomoči EIDHR za zahodni Balkan je za obdobje 2005–2007 znašal 9 milijonov EUR. Za leto 2008 je za zahodni Balkan s strani EIDHR predvidena dodelitev sredstev v višini 5,7 milijonov EUR.

Komisija je v svojem strateškem dokumentu iz novembra 2007 razglasila, da bo vzpostavila *nov mehanizem za spodbujanje razvoja civilne družbe* in dialoga z njo. Sodelovanje bo zajemalo sektorje, kot so človekove pravice, enakost spolov, socialna vključenost, zdravje, okolje, spodbujanje podjetništva in zastopanja podjetij, mediji, kultura in potrošniška politika. Mehanizem bo zajemal tri področja delovanja:

- podpora za lokalne pobude civilne družbe in izgradnjo zmogljivosti za okrepitev vloge civilne družbe;
- programe za vzpostavljanje stikov med novinarji, mladimi politiki, voditelji sindikatov, učitelji itd. in institucijami EU;
- podpora za izgradnjo partnerstva in razvoj omrežij med civilno družbo ter organizacijami, podjetji, sindikati in drugimi socialnimi partnerji ter strokovnimi organizacijami držav upravičenk in njihovimi sorodnimi organizacijami v EU za spodbujanje prenosa znanja in izkušenj.

V okviru IPA bodo v nacionalnih programih in programih večstranske koristnosti oblikovani projekti. Program večstranske koristnosti IPA bo podpiral vse vidike mehanizma s tehnično pomočjo. Tehnična pomoč bo zagotovljena tudi za usposabljanje, za spodbujanje izgradnje zmogljivosti in mreženja ter za razširjanje rezultatov. Financiranje dejavnosti civilne družbe na zahodnem Balkanu v obdobju 2008–2010 bo približno trikrat večje kot za obdobje 2005–2007. Konferenca civilne družbe za sprožitev novega mehanizma bo aprila 2008 v Bruslju.

Komisija bo začela pogovore s cerkvami in verskimi skupinami, saj te lahko pripomorejo k doseganju sprave. S tem bodo te skupine seznanjene s strukturami in postopki EU in omogočena bo izmenjava stališč.

4. Dobro vodenje države

V strateškem dokumentu Komisije o širitvi iz leta 2007 imajo vprašanja osnovnega vodenja države, vključno z vzpostavitvijo institucij, pravosodno in upravno reformo ter preprečevanjem organiziranega kriminala in korupcije, prednostni pomen. Polno sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) ostaja pogoj za približevanje k EU za zadevne države.

***Sodelovanje na področju svobode, varnosti in pravice*¹¹**

Sodelovanje in reforme na področju svobode, varnosti in pravice, zlasti na področju boja proti organiziranemu kriminalu in korupciji, reforme pravosodja in policije kot tudi krepitev upravljanja meja, so bistvenega pomena za države zahodnega Balkana in temeljna prednostna naloga za njihovo evropsko agendo. Temu področju bo še naprej namenjen znatni delež celotne pomoči Skupnosti za regijo.

Ohridski proces o upravljanju varnosti meja (ki ga sofinancira Komisija) je bil uspešno zaključen konec leta 2007. Sodelovanje na tem področju se bo nadaljevalo v okviru SRS.

¹¹ Za vizume glej poglavje 2.

Zahodni Balkan je prednostno področje *Europol*. Strateški sporazum z Europolom so leta 2007 podpisale Albanija, Bosna in Hercegovina ter Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, pogajanja za sklenitev podobnih sporazumov pa potekajo s Črno goro in Srbijo. Naprednejši operativni sporazum med Europolom in Hrvaško velja od leta 2006. Hrvaška je novembra 2007 podpisala tudi sporazum o sodelovanju z *Eurojustom*¹².

EU podpira sodelovanje med Europolom in *Regionalnim centrom za boj proti čezmejnemu kriminalu*¹³ (SECI) s sedežem v Bukarešti. Po sprejetju nove konvencije SECI (SELEC – center za kazenski pregon za jugovzhodno Evropo), ki bo zagotovila pravila o varstvu osebnih podatkov, bo treba skleniti sporazum o sodelovanju med tema dvema organizacijama. To je v skladu s sklepi o nadaljnjem razvoju centra SECI, ki so bili sprejeti na Svetu za pravosodje in notranje zadeve (PNZ) decembra 2006.

Komisija podpira pobudo slovenskega predsedstva, da države zahodnega Balkana s pomočjo centra SECI in *Europol* sestavijo *Ocene groženj organiziranega kriminala za jugovzhodno Evropo (SEE-OCTA)*. Marca 2008 bo na Dunaju konferenca SEE-OCTA. Prvotni rezultati teh ocen bodo predstavljeni na Svetu PNZ junija 2008.

Sodelovanje med EU in državami zahodnega Balkana na področjih *boja proti terorizmu* in *boja proti trgovanju* bo okrepljeno. Agencija EU, ki skrbi za koordinacijo dela na področju varnosti meja (FRONTEX), je okrepila sodelovanje s številnimi državami zahodnega Balkana na podlagi delovnih dogovorov.

Komisija bo še naprej zagotavljala znatno pomoč za regionalne projekte, povezane z vprašanji PNZ, vključno z regionalnim sodelovanjem med tožilci, čezmejnem sodelovanjem med policijo in carinskimi službami ter ukrepanjem na področju politik azila, migracij in vizumov.

Regionalna šola za javno upravo (RŠJU)

Regionalna šola za javno upravo (RŠJU) je bila ustanovljena maja 2006 na pobudo Komisije. Deluje od novembra 2006 kot omrežje, namenjeno spodbujanju regionalnega sodelovanja na področju javne uprave, da se okrepi upravna zmogljivost in razvijejo človeški viri na tem področju. Od zadnjih mesecev leta 2006 poteka vrsta usposabljanj.

Cilj je vzpostavitev polnopravne regionalne šole za javno upravo v začetku leta 2009. Pripravljalna dela potekajo in januarja 2008 je usmerjevalni odbor RŠJU imenoval Danilovgrad (Črna gora) za prihodnji sedež šole. Priprave za podpis sporazuma države gostiteljice, ki bo RŠJU zagotovil pravno osebnost, so se začele, postopek za imenovanje direktorja in zaposlovanje osebja pa bo sprožen v letu 2008. Maja 2008 bo med upravičenkami podpisan memorandum o soglasju.

Evropski inštitut za javno upravo bo neposredno vključen v novo fazo projekta RŠJU. Poleg tega obstajajo prizadevanja za vzpostavitev dejavnega sodelovanja z nacionalnimi šolami za javno upravo v državah članicah.

Komisija podpira ustanovitev RŠJU in zagotavlja sredstva za pripravljalne faze projekta. Tekoče stroške šole bodo krile sodelujoče države.

¹² Organ EU, ustanovljen leta 2002 za okrepitev učinkovitosti pristojnih organov v državah članicah, ki se ukvarjajo s preiskovanjem in pregonom težjih čezmejnih kaznivih dejanj in organiziranega kriminala.

¹³ SECI – Pobuda za sodelovanje v jugovzhodni Evropi.

Dejavnosti programov Twinning, TAIEX in SIGMA – srečanja za večanje ozaveščenost EU za zainteresirane strani v državah zahodnega Balkana

Dejavnosti Twinning¹⁴ in TAIEX¹⁵, namenjene seznanjanju uprav držav kandidatk in potencialnih držav kandidatk s pravnim redom EU in evropskimi standardi, tvorijo znaten del pomoči Skupnosti za regijo.

Twinning je na zahodnem Balkanu na voljo za vse sektorje v smislu pravnega reda. Od marca 2006 je bilo v regiji sproženih petnajst novih projektov twinning s skupnim proračunom 16,5 milijonov EUR, ki zajemajo pravosodje in notranje zadeve, javne finance in notranji trg (vključno s carinami in davki), socialni sektor in kmetijstvo. Izvajanje teh dejavnosti se bo nadaljevalo.

Dejavnosti Komisije *TAIEX* na zahodnem Balkanu zajemajo vsa področja zakonodaje EU s posebnim poudarkom na notranjem trgu, kmetijstvu ter pravosodju in notranjih zadevah. Vključujejo tudi prevajanje pravnega reda in terminološka vprašanja. Okrog 14 000 uradnikov iz regije je imelo neposredne koristi od pomoči TAIEX od marca 2006, organiziranih pa je bilo več kot 530 usposabljanj in obveščevalnih akcij. Dejavnosti TAIEX bodo dodatno razširjene na zakonodajo EU, oblikovanje države, dobro vodenje države in socialno-ekonomsko reformo. S pomočjo instrumenta TAIEX bo sprožen poseben mehanizem za izgradnjo institucij na Kosovu ter program za združevanje predstavnikov civilnih družb na zahodnem Balkanu s sorodnimi organizacijami v EU (glej zgoraj).

V okviru instrumenta TAIEX bo za vsako potencialno državo kandidatko organizirana vrsta posebej zanjo prirejenih *seminarjev* o temah, ki zajemajo splošna vprašanja glede politik Evropske unije, struktur in predpristopnih procesov ter tudi ključna področja zakonodaje EU.

Komisija bo še naprej zagotavljala pomoč v okviru instrumenta za izgradnjo institucij *SIGMA*¹⁶, ki zajema horizontalna področja javnega upravljanja (reforma javne uprave, javna naročila, etika javnega sektorja ter zunanji in notranji finančni nadzor).

5. Parlamentarno sodelovanje

Aktivno vključevanje parlamentov v priprave držav za vstop v EU je ključni element za napredek.

Sodelovanje med Evropskim parlamentom in parlamenti držav zahodnega Balkana se je nadaljevalo preko *skupnih parlamentarnih odborov* s Hrvaško in Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo ter *medparlamentarnih srečanj* z Albanijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro ter Srbijo. Neformalna zasedanja te vrste so bila organizirana tudi s Kosovom. Sodelovanje se bo nadaljevalo s seminarji in medparlamentarnimi kolokviji. Evropski parlament (Odbor za zunanje zadeve – AFET) razmišlja o podpori SRS v njegovih dejavnosti na področju parlamentarnega sodelovanja.

¹⁴ Instrument twinning je Komisija sprožila leta 1997 za usmerjeno upravno sodelovanje v okviru širitve, da bi pomagala upravam takratnih držav kandidatk pri uvedbi in pravilni uporabi prava Skupnosti. Twinning se je razvil kot poseben instrument za medsebojno pomoč med upravami, ki vključuje strokovnjake iz držav članic EU.

¹⁵ TAIEX: Urad za izmenjavo informacij o tehnični pomoči.

¹⁶ SIGMA: podpora za izboljšanje upravljanja in vodenja. Pobuda, ki se izvaja v sodelovanju z OECD in financira preko vrste sporazumov o prispevkih, ki znašajo skupno okrog 5 milijonov EUR na leto.

Leta 2007 je bil ustanovljen regionalni sekretariat za parlamentarno sodelovanje v jugovzhodni Evropi, katerega gostitelj je bolgarski parlament. V ta namen bo spomladi 2008 podpisan memorandum o soglasju glede medparlamentarnega sodelovanja v jugovzhodni Evropi, ki je bil parafiran decembra 2007. Regionalno parlamentarno sodelovanje se je nadaljevalo tudi na letnih zasedanjih konference odborov za evropsko integracijo držav, ki sodelujejo v stabilizacijsko-pridružitvenem procesu (zahodni Balkan COSAP), in na parlamentarnem forumu iz Cetinja.

6. Trgovinsko povezovanje – Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (CEFTA)

Razširjeni in spremenjeni *Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini (CEFTA)* je bil podpisan decembra 2006 in začel veljati za vse pogodbenice novembra 2007. Prispeval bo k privabljanju neposrednih tujih naložb, spodbujanju medregionalne trgovine in vključevanju regije v svetovno trgovinsko okolje. Regionalna trgovina preko CEFTA dopolnjuje trgovinsko povezovanje med državami v regiji in EU v okviru stabilizacijsko-pridružitvenih sporazumov (SPS) in avtonomnih trgovinskih ukrepov (ATM). V Bruslju bo do aprila 2008 ustanovljen nov sekretariat, ki bo pomagal pri rotaciji predsedovanja CEFTA.

Komisija bo še naprej zagotavljala tehnično in finančno pomoč vsem pogodbenicam. Poleg tega bo v prvih treh letih finančno podpirala novi sekretariat.

Za zainteresirane države v regiji se vzpostavlja *diagonalna kumulacija pravil porekla*¹⁷ EU-zahodni Balkan. Potrebne določbe, vključno s kumulacijo s Turčijo za proizvode iz carinske unije, so bile vključene v SPS ali dodatne protokole, za katere so bila pogajanja zaključena leta 2007. Uporabljale se bodo z začetkom veljavnosti zadevnih začasnih sporazumov in dodatnih protokolov. Evropsko-sredozemski ministri za trgovino so oktobra 2007 potrdili razširitev sheme Pan-Euro-Med za diagonalno kumulacijo na države zahodnega Balkana. Tehnične priprave v zvezi s tem potekajo in sprejetje uradnih odločitev se pričakuje v letu 2008. Komisija išče možnosti za zagotovitev hitrejše uporabe diagonalne kumulacije med zahodnim Balkanom, Turčijo, Efto in EU. Komisija bo še naprej zagotavljala tehnično in finančno podporo za carinske in davčne uprave, zlasti ob začetku veljavnosti cone za diagonalno kumulacijo.

Pristop k STO je bistven za spodbujanje gospodarske in trgovinske reforme. Komisija še naprej zagotavlja tehnično pomoč Bosni in Hercegovini, Črni gori in Srbiji pri njihovih pristopnih pogajanjih s STO. Drugi ukrepi za pomoč pri trgovinskem povezovanju vključujejo sodelovanje v javnih razpisih v okviru novih predpristopnih in sosedskih instrumentov (IPA in ENPI) ter stalno precejšnjo finančno podporo za usklajevanje držav zahodnega Balkana z glavnimi deli zakonodaje EU, povezanimi s trgovino.

¹⁷ Diagonalna kumulacija pravil porekla je sistem, ki olajšuje regionalno trgovinsko povezovanje. Državi omogoča, da preoblikuje in izvozi proizvod v EU s preferencialno obravnavo pri trgovanju, čeprav del proizvoda izvira iz druge države, ki sodeluje v shemi.

7. Gospodarski in socialni razvoj

Krepitev konkurence, zmanjšanje visoke stopnje brezposelnosti, spodbujanje razvoja človeških virov in udeležbe na trgu dela, izgradnja infrastrukture ter zagotavljanje socialne kohezije so glavni izzivi na celotnem zahodnem Balkanu. Komisija podpira prizadevanja za spodbujanje trajnostnega razvoja in seznanitev s cilji Lizbonske strategije. Cilj te strategije je okrepiti rast in ustvariti delovna mest ter pripraviti EU, da se bo lahko soočala z izzivi globalizacije, staranja prebivalstva in podnebnih sprememb. Kmetijstvo in razvoj podeželja sta tudi osrednjega pomena in ustrezno pozornost je treba nameniti njuni vlogi v gospodarskem in socialnem razvoju regije. Komisija tesno sodeluje z mednarodnimi finančnimi institucijami in drugimi donatorji, da bi zadovoljila osnovne potrebe regije v smislu gospodarskega in socialnega razvoja.

Podpora za gospodarsko stabilizacijo in reforme v regiji

Države zahodnega Balkana si še naprej prizadevajo izpolniti kopenhavska gospodarska merila, ki zahtevajo obstoj delujočega tržnega gospodarstva in sposobnost obvladovanja konkurenčnega pritiska ter tržnih sil v EU. Pripraviti se morajo tudi na prihodnje sodelovanje v večstranskih postopkih nadzora in usklajevanja gospodarske politike kot del ekonomske in monetarne unije. Komisija podpira njihova prizadevanja. Države kandidatke so oblikovale predpristopne gospodarske programe, v katerih so navedle svoje predloge za reformo. Poleg tega od decembra 2006 potencialne države kandidatke pripravljajo letne ekonomske in davčne programe, ki jih oceni Komisija. Med Komisijo in zadevnimi državami poteka redni dvostranski dialog. Države zahodnega Balkana bi lahko imele koristi tudi od makrofinančne pomoči ES.

Sodelovanje z mednarodnimi finančnimi institucijami za gospodarski in socialni razvoj

Komisija je zavezana k tesnemu sodelovanju z EIB, EBRD in drugimi mednarodnimi finančnimi institucijami, ki podpirajo modernizacijo in razvoj zahodnega Balkana. Komisija in mednarodne finančne institucije se osredotočajo na tri prednostna področja: mikro, majhna in srednja podjetja (SMP), energetska učinkovitost in infrastruktura.

Marca 2007 je bila ustanovljena svetovalna skupina za mednarodne finančne institucije, ki zajema regionalni promet, energetske in okoljske projekte, občine in javno-zasebna partnerstva ter tudi socialna vprašanja, vključno z zdravjem, izobraževanjem, zaposlovanjem in trgovim dela.

Komisija se je novembra 2007 dogovorila z EIB, EBRD in Razvojno banko Sveta Evrope, da vzpostavi mehanizem za infrastrukturne projekte za zahodni Balkan. Mehanizem je sprožen s proračunom v višini 16 milijonov EUR. Pomagal bo pripraviti investicijske projekte, ki bodo financirani z donacijami in posojili na področjih prometa, energetike, okolja in socialne infrastrukture. Mehanizem bo kmalu razširjen, da bo lahko vključil druge zainteresirane donatorje in dodatne oblike sodelovanja. Komisija, EIB, EBRD in Razvojna banka Sveta Evrope so se zavezale k vzpostavitvi investicijskega okvira za zahodni Balkan do leta 2010 z drugimi mednarodnimi finančnimi institucijami in donatorji, da se dodatno okrepi usklajevanje in sodelovanje v naložbah za socialno-gospodarski razvoj v regiji.

Mala in srednja podjetja (SMP)

Evropski sklad za jugovzhodno Evropo (EFSE) poslovnim bankam in nebančnim finančnim institucijam zagotavlja možnosti posojil za podporo razvoja mikro podjetij in gospodinjstev. Poleg tega je EFSE v zadnjih dveh letih zagotovil mikro kredite več kot 65 000 malim podjetjem v regiji. Sklad je tudi uspešno privabljal zasebni kapital za mikro posojila. Komisija v EFSE sodeluje od leta 2006. Komisija proučuje možnost pobud v prihodnosti za podporo malim podjetjem v regiji.

V okviru *Evropske listine za mala podjetja*, ki je bila za zahodni Balkan podaljšana do leta 2009, so se izvajale številne dejavnosti, ki so vključevale ocenjevanje in regionalna zasedanja. Države v regiji se sedaj vključujejo v novo omrežje *Enterprise Europe*, ki je omrežje EU za podporne storitve za SMP.

Politika zaposlovanja in socialna vprašanja

S pomočjo Komisije so se v zadnjih dveh letih izvajale številne regionalne pobude na področju politike zaposlovanja, socialnih vprašanj in socialnega dialoga. V okviru „bukareškega procesa“ so se še naprej izvajali pregledi politike zaposlovanja vsake države in začelo se je delo na področju zdravja in varnosti pri delu ter mreženja javnih zavodov za zaposlovanje. Organiziranih je bilo več regionalnih zasedanj in konferenc o zaposlovanju, socialnem dialogu in vprašanjih socialnega varstva. Ministri držav zahodnega Balkana za zaposlovanje, delo in socialne zadeve so oktobra 2007 dosegli soglasje glede prednostnih nalog politike („sklepi iz Budve“). Poleg tega so ministri za socialne zadeve podpisali deklaracijo o uskladitvi sistemov socialne varnosti („Deklaracija iz Tirane“). Zagotovljena je pomoč Skupnosti za program o uskladitvi sistemov socialne varnosti. Izvajanje teh dejavnosti se bo nadaljevalo. Junija 2008 bo potekalo neformalno srečanje ministrov za delo in socialne zadeve na temo zaposlovanja mladih.

Energetika

Dobava energije je ključna za ohranjanje gospodarskega razvoja v jugovzhodni Evropi.

Cilj *Pogodbe o Energetski skupnosti*, ki je začela veljati junija 2006, je vzpostavitev stabilnega regulativnega in tržnega okvira, ki je sposoben pritegniti naložbe v pridobivanje in prenos energije ter energetska omrežja. Eno samo regulativno področje v regiji, skladno z zakonodajo EU, bo pomagalo odpraviti razdrobljenost trga, zagotovilo varnost dobave in prispevalo k izboljšanju stanja okolja. To pomeni, da se zdaj ključni deli pravnega reda Skupnosti s področja energetike na zahodnem Balkanu v celoti uporabljajo.

Vse institucije, predvidene v Pogodbi, so bile vzpostavljene in zdaj delujejo. Glavne zainteresirane strani sektorjev električne energije in plina se redno sestajajo. Leta 2007 je bila organizirana konferenca o naložbah v energetska infrastrukturo in sprejetih je bilo več prednostnih projektov za energetska infrastrukturo. Poleg tega je bil podpisan memorandum o soglasju za boljše obravnavanje socialne razsežnosti Energetske skupnosti.

Leta 2007 je bil v okviru IPA in v sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami vzpostavljena nov *mehanizem za energetska učinkovitost* za zahodni Balkan. Komisija namerava ta mehanizem razširiti.

Promet

Razvoj zanesljivega prometnega omrežja je bistvena zahteva za gospodarski napredek regije in socialno vključenost ter tudi za lažji dostop do prometnega omrežja EU in notranjega trga.

Komisija predlaga začetek pogajanj za sprejetje direktiv za *pogodbo o prometni skupnosti z zahodnim Balkanom*. Namen je oblikovanje integriranega trga za ceste, železnice, celinske plovne poti in morski promet v regiji zahodnega Balkana. Predlog temelji na preiskovalnih pogovorih o sodelovanju na področju prometa, sproženih v začetku leta 2007 z vsemi sosednjimi državami EU, ki so bili uspešno zaključeni z zahodnim Balkanom¹⁸.

Prometni observatorij za Jugovzhodno Evropo (SEETO) in sekretariat (2004) za memorandum o soglasju za razvoj *temeljnega regionalnega prometnega omrežja v jugovzhodni Evropi* sta pripravila večletne načrte, v katerih so navedene prednostne naloge za regijo. Komisija bo še naprej zagotavljala finančno in tehnično podporo za nadaljnje delo na tem področju.

Sporazum o *skupnem evropskem zračnem prostoru (ECAA)* je bil podpisan junija 2006. Njegov cilj je vključiti države zahodnega Balkana v notranji letalski trg EU. Države zahodnega Balkana bodo v okviru ECAA v celoti izvajale pravo EU zračnega prometa, vključno z visokimi standardi glede varnosti in zaščite, njihove letalske družbe pa bodo imele prost dostop do razširjenega evropskega enotnega trga letalstva. Komisija pogodbenice spodbuja, naj hitro ratificirajo sporazum, da bo lahko začel čim prej veljati. Komisija bo zagotovila tehnično podporo za izvajanje sporazuma.

Preprečevanje naravnih nesreč, pripravljenost in odziv

Večji gozdni požari poleti 2007 in pogoste poplave v regiji kažejo na potrebo, da države jugovzhodne Evrope povečajo svojo zmogljivost in okrepijo regionalno sodelovanje na področju civilne zaščite in preprečevanja naravnih nesreč. To vključuje razvoj informacijskih sistemov za upravljanje naravnih nesreč, nakup opreme in orodij za komunikacijski sistem za nesreče, povečanje zmogljivosti in izboljšanje medsebojnega povezovanja služb civilne zaščite, gasilcev, hidroloških in meteoroloških služb ter zdravstvenega sektorja. Komisija si bo prizadevala dejavno vključiti države kandidatke in v celoti povezati potencialne države kandidatke v dejavnosti Skupnosti na področju civilne zaščite.

Komisija bo leta 2008 sprožila *pobudo za zmanjšanje tveganja naravnih nesreč*, da bi pripravila regionalno strategijo in razvila zmogljivost držav zahodnega Balkana in Turčije za zbiranje, obdelovanje in izmenjavo podatkov. Program bo izveden v tesnem sodelovanju z zainteresiranimi stranmi na tem področju – Svetovna banka, ZN, SRS in pobuda za pripravljenost na naravne nesreče in njihovo preprečevanje za jugovzhodno Evropo (DPPI SEE) – ter bo dopolnjeval njihove dejavnosti. Osredotočal se bo zlasti na sinergije s pobudo Svetovne Banke/ZN za zmanjšanje tveganja naravnih nesreč in prilagajanje nanje.

Mehanizem skupnosti za civilno zaščito olajšuje pripravljenost na velike nesreče in odziv nanje, medtem ko *finančni instrument Skupnosti za civilno zaščito* zagotavlja pravno podlago za financiranje vseh dejavnosti EU na področju civilne zaščite. Od leta 2007 so se države kandidatke lahko vključile v ta dva instrumenta in omogočeno je bilo sodelovanje s tretjimi državami, vključno z potencialnimi državami kandidatkami.

¹⁸ Ta predlog je vključen v sveženj, sprejet vzporedno s tem sporočilom.

Komisija podpira polno in takojšnje sodelovanje držav kandidatk v instrumentih civilne zaščite. Sodelujoče države bodo lahko vključene v vse dejavnosti Skupnosti na področju civilne zaščite, vključno z javnimi razpisi, programi usposabljanja, simulacijskimi vajami in pravočasnimi odzivi na zahteve za pomoč civilne zaščite preko mehanizma.

Poleg tega Komisija potencialne države kandidatke spodbuja, da ustrezno izkoristijo možnost sodelovanja v okviru Mehanizma skupnosti za civilno zaščito in finančnega instrumenta Skupnosti za civilno zaščito. To sodelovanje bi lahko zajemalo področja, ki spadajo v področje uporabe obeh instrumentov, vključno z zmanjševanjem tveganja naravnih nesreč, spremljanjem, sistemi obveščanja in zgodnjih opozoril, orodij za komunikacijski sistem za nesreče, povečano operativno zmogljivostjo in izboljšanjem medsebojnega povezovanja služb civilne zaščite. Potencialne države kandidatke je treba postopno vključiti v razvoj zmogljivosti EU za hitro odzivanje, ki temelji na modulih civilne zaščite. V primeru naravne nesreče lahko te države izkoristijo tudi pomoč civilne zaščite držav članic EU, ki se izvaja v okviru mehanizma.

Države kandidatke, za katere potekajo pogajanja za pristop, so upravičene do pomoči iz Solidarnostnega sklada EU. V primeru naravne nesreče lahko vse države zahodnega Balkana dobijo pomoč tudi v okviru humanitarne pomoči.

Pobuda za pripravljenost na naravne nesreče in njihovo preprečevanje za jugovzhodno Evropo (DPPI SEE), sprožena v okviru Pakta stabilnosti, razvija institucionalni okvir in krepí svoje dejavnosti na področjih, kot so odziv na poplave, nevarnost potresov in proučevanje možnosti za vzpostavitev skupne enote za odziv na nesreče ter programa usposabljanja za upravljanje naravnih nesreč. V Sofiji bo aprila 2008 konferenca na visoki ravni o pripravljenosti na naravne nesreče in njihovem preprečevanju, ki jo bo organizirala Bolgarija kot predsedujoča SEECP. Komisija bo še naprej sodelovala z DPPI SEE in Svetom za regionalno sodelovanje. Prizadevala si bo zagotoviti, da bodo regionalne pobude v celoti skladne z ukrepanjem Skupnosti na področju civilne zaščite.

Donava: varstvo okolja in navigacija

Komisija podpira vrsto pobud in organizacij, ki si prizadevajo za varstvo okolja, boljšo rabo zmogljivosti celinskih vodnih poti in visoko stopnjo preprečevanja naravnih nesreč na Donavi. Ukrepi so bili sprejeti zlasti po nadzorom mednarodne komisije za varstvo reke Donave (ICPDR): nedavna skupna izjava o navigaciji in okoljski trajnosti za Donavo bo učinkovito prispevala k razvoju celostnega pristopa za vsak posamezen projekt. Komisija vodi pogajanja za sodelovanje Skupnosti v Komisiji za Donavo, ki ureja navigacijo po reki.

8. Finančna podpora Skupnosti in koordinacija donatorjev

EU od leta 2007 zagotavlja *finančno podporo* za zahodni Balkan preko novega instrumenta za predpristopno pomoč (IPA)¹⁹.

IPA racionalizira celotno predpristopno pomoč znotraj enega okvira. V večji meri se osredotoča na vključevanje držav upravičenk v izvajanje, podporo za čezmejno sodelovanje in na „učenje skozi prakso“. Države kandidatke pripravlja na izvajanje regionalnih, socialnih, kohezijskih skladov in skladov za razvoj podeželja po pristopu.

¹⁹ IPA zajema vse države kandidatke in potencialne države kandidatke, tj. zahodni Balkan in Turčija.

Zahodni Balkan bo v okviru IPA za obdobje 2007–2011 prejel okrog 4 milijarde EUR. To je enako kot 30 EUR na prebivalca na leto, kar je daleč največji znesek, predviden s strani ES za katero koli regijo na svetu.

Poseben poudarek bo namenjen oblikovanju države, pravni državi, spravi, upravni in pravosodni reformi, boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu ter gospodarski reformi, torej področjem, za katera je Svet poudaril, da morajo biti obravnavana v zgodnji fazi pristopnega procesa.

Evropska investicijska banka bo povišala svoja posojila za regijo (od skupaj 1,9 milijarde EUR za 2005–2007 na ocenjenih 2,8 milijarde EUR za obdobje 2008–2010). To vključuje posojila, zajeta s proračunskim jamstvom Skupnosti, in posojila EIB na lastno odgovornost. Dejavnosti dajanja posojil EIB na zahodnem Balkanu so osredotočene predvsem na projekte na področjih prometa, energetike, malih in srednjih podjetij, okolja, občinske infrastrukture, izobraževanja in zdravja.

Obstajajo velika prizadevanja za pomoč Kosovu. Več kot 1 milijarda EUR iz različnih finančnih instrumentov EU je načrtovana za pomoč razvoja Kosova in financiranje prisotnosti mednarodne skupnosti za obdobje 2007–2010.

Koordinacija med Komisijo in drugimi donatorji je ključna za zagotovitev komplementarnosti, skladnosti, uspešnosti in učinkovitosti pomoči. Komisija podvaja svoja prizadevanja na tem področju z vključevanjem EIB, EBRD, drugih mednarodnih finančnih institucij in dvostranskih donatorjev. Namen tega je zbrati najvišji možni znesek podpore z zbiranjem donacij in dajanjem posojil za zadovoljevanje glavnih potreb za modernizacijo in razvoj regije.

Komisija je leta 2006 podpisala memorandum o soglasju z različnimi mednarodnimi finančnimi institucijami²⁰ o koordinaciji in sodelovanju pri podpori držav kandidatk in potencialnih držav kandidatk. Na lokalni ravni je bil leta 2007 vzpostavljen mehanizem posvetovanja o programiranju IPA z veleposlaništvu držav članic, lokalnimi uradi, mednarodnimi finančnimi institucijami in donatorji zunaj EU v državah upravičenkah. Koordinacija se bo še naprej izvajala v okrepljeni obliki.

Zgodnja udeležba in posvetovanje upravičencev skozi celoten postopek programiranja bosta še naprej zagotovljena na lokalni ravni in z organizacijo rednih regionalnih sestankov.

Komisija se je decembra 2007 sestala z dvostranskimi donatorji, ki izvajajo večje programe na zahodnem Balkanu, ter tudi s predstavniki mednarodnih finančnih institucij. S tem je bil vzpostavljen okvir za tesno sodelovanje pri zagotavljanju pomoči za regijo. Komisija bo junija 2008 organizirala naslednje srečanje na visoki ravni. Cilj je uskladiti izvajanje pomoči vseh ključnih akterjev v regiji po državah in sektorjih.

Komisija pripravlja *donatorsko konferenco za Kosovo*, namenjeno zagotavljanju finančne pomoči, da bi Kosovu pomagala pri uveljavljanju njegovega statusa in spodbudila socialno-ekonomski razvoj za vse skupnosti. Države članice EU in drugi mednarodni donatorji bodo pozvani, naj prispevajo.

²⁰ EIB, EBRD, IBRD in Mednarodna finančna korporacija, Nordijska investicijska banka, Nordijska okoljsko finančna korporacija, Razvojna banka Sveta Evrope in Črnomska banka za trgovino in razvoj.

III. SKLEPNE UGOTOVITVE

Parlament in Svet sta pozvana, da upoštevata naslednje sklepne ugotovitve.

- Prihodnost zahodnega Balkana je v rokah EU. EU poudarja pomembnost miru, stabilnosti in varnosti v tem delu Evrope ter pozdravlja vsa prizadevanja držav zahodnega Balkana za približevanje k EU z izpolnjevanjem potrebnih pogojev. Države zahodnega Balkana lahko pospešijo pot k morebitnemu članstvu EU, če si bodo še naprej prizadevale za reforme in spravo ter izpolnile potrebne pogoje. EU jim bo pri teh prizadevanjih pomagala.
- To leto je za zahodni Balkan ključnega pomena. Nenazadnje so demokratično izvoljeni voditelji v regiji tisti, ki bodo imeli odločilno vlogo v postopku približevanja k stabilnosti in evropski prihodnosti.
- Hrvaška lahko doseže znatni napredek v tem letu, ki bo odločilno za pristopna pogajanja Hrvaške, če bo država dosegla znaten napredek na številnih ključnih področjih reforme in izpolnjevala merila. Hrvaška mora nemudoma rešiti vprašanje zaščitne ekološko-ribolovne cone v skladu s sklepi Sveta.
- Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija mora izpolniti ključne prednostne naloge, ki so bila določene kot merila, in tako pokazati pripravljenost na začetek pristopnih pogajanj. Komisija meni, da je mogoče z zadostno politično odločnostjo in stalnimi prizadevanji v letu 2008 doseči napredek. Vsako priporočilo Komisije bo temeljilo na jesenskem poročilu o napredku.
- Nadaljnji napredek Albanije glede približevanja k EU je odvisen zlasti od zadovoljivega izvajanja stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma z zagotovitvijo, da bodo prihodnje volitve potekale v skladu z mednarodnimi standardi, in z okrepitevijo pravne države, zlasti boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu.
- Nadaljnji napredek Črne gore glede približevanja k EU je odvisen od okrepitve pravne države, zlasti boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, okrepitve upravne zmogljivosti in širitve soglasja glede oblikovanja države. Zadovoljivo izvajanje stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma je bistveno.
- Ko bo Bosna in Hercegovina izpolnila potrebne pogoje, bo lahko podpisan stabilizacijsko-pridružitveni sporazum. Komisija meni, da bo s potrebno politično voljo in soglasjem to mogoče kmalu doseči.
- Srbija ima ključno vlogo pri zagotavljanju stabilnosti, dobrih sosedskih odnosov in regionalnega sodelovanja na zahodnem Balkanu. Komisija opozarja na sklepe Evropskega sveta iz decembra 2007, da je mogoče pospešiti približevanje k EU, vključno s statusom kandidatke. Srbijo poziva, naj ponovno potrdi svojo zavezo, da je njena prihodnosti v Evropski uniji.
- EU je odločena, da bo podprla politični in gospodarski razvoj Kosova. Kosovo ima, tako ko celoten zahodni Balkan, jasno in konkretno perspektivo EU. Komisija bo v ta namen uporabila razpoložljive instrumente, zlasti za spodbujanje demokratičnih reform, dobrih sosedskih odnosov in gospodarskega napredka.

- Temeljna vprašanja oblikovanja države, dobrega vodenja države, upravne in pravosodne reforme, pravne države, vključno z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu, sprave ter socialno-ekonomskega razvoja so ključne prednostne naloge držav zahodnega Balkana. Polno sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) ostaja za te države pogoj za približevanje k EU.
- Komisija začne pogovore z vsemi zadevnimi državami v regiji, da se čim prej določijo časovni načrti o pogojih za odpravo vizumske obveznosti. Napredek v tem postopku bosta spremljala Svet in Komisija.
- Komisija bo dodatno povečala število štipendij, odobrenih študentom z zahodnega Balkana za študij v EU.
- Prizadevanja za zagotovitev polnega sodelovanja držav zahodnega Balkana v programih Skupnosti in agencijah bodo okrepljena.
- Podpora Komisije razvoju civilne družbe in dialogu z njo se bo znatno povečala. V ta namen bo vzpostavljen nov finančni mehanizem.
- Komisija podpira Regionalno šolo za javno upravo (RŠJU) in njen razvoj v polnopravno šolo, ki naj bi bila ustanovljena na začetku leta 2009 v Danilovgradu (Črna gora).
- Okrepljeno bo usklajevanje z mednarodnimi finančnimi institucijami, zlasti EIB in EBRD, ter z dvostranskimi donatorji, da se zagotovijo donacije in posojila za modernizacijo in razvoj. Komisija, EIB, EBRD in Razvojna banka Sveta Evrope so se zavezale k vzpostavitvi investicijskega okvira za zahodni Balkan do leta 2010 z drugimi mednarodnimi finančnimi institucijami in donatorji. Komisija in številne mednarodne finančne institucije ter dvostranski donatorji so sprožili pobudo za infrastrukturo zahodnega Balkana. Komisija proučuje možnost nadaljnjih pobud, ki bi okrepile vpliv ukrepov za podporo strateških ciljev EU v regiji.
- Komisija predlaga novo pobudo za zmanjševanje tveganj naravnih nesreč. To bi državam v regiji pomagalo pri razvoju njihovih zmogljivosti na tem področju. Komisija si bo prizadevala tudi za pridružitve držav zahodnega Balkana k mehanizmu in instrumentu Skupnosti na področju civilne zaščite.
- Parlamentarno sodelovanje med državami zahodnega Balkana, kot tudi sodelovanje med Evropskim parlamentom in nacionalnimi parlamenti bo okrepljeno. Cilj je prenesti najboljše prakse in spodbuditi spravo.
- Nadaljnji razvoj regionalnega sodelovanja je sestavni del evropske agende za zahodni Balkan. Prehod s Pakta stabilnosti na Svet za regionalno sodelovanje pomeni pomemben korak naprej. Komisija podpira SRS in druge okvire sodelovanja, vključno s sporazumom CEFTA, Pogodbo o Energetski skupnosti in Sporazumom o skupnem evropskem zračnem prostoru. Predlaga tudi začetek pogajanj za Pogodbo o prometni skupnosti z zahodnim Balkanom.
- Regionalno sodelovanje prinaša konkretne koristi ljudem z zahodnega Balkana in jim pomaga pri približevanju k EU. Potrebuje stalno podporo EU, Komisija pa ga bo pozorno spremljala.